

Sveriges kommuner måste gå före i klimatomställningen

FN:s klimatpanel IPCC har i två nya rapporter, augusti 2021 och februari 2022, fastslagit att världen är på väg mot stora klimatkatastrofer om politiken inte åstadkommer kraftiga utsläppsminskningar och en snabb omställning till en klimatneutral ekonomi.

Det behövs kraftfulla åtgärder på alla nivåer i samhället och en befolkning som är informerad och delaktig för att omställningen ska få fart. Tydliga beslut och synliga resultat behöver komma nu under 2020-talet. Rika länder som Sverige behöver nå nollutsläpp för fossila bränslen inom 12 - 13 år, enligt den koldioxidbudget som klimatforskaren Kevin Anderson presenterat.

Kommunerna har en viktig roll i klimatomställningen med sitt inflytande över samhällsplanering och sin nära kontakt med alla medborgare. Denna roll behöver synliggöras och stärkas, vilket kan ske såväl genom tydliga riktlinjer och stödresurser från staten, som genom att kommunerna själva tar på sig ledartröjan.

Landets kommuner agerar utifrån olika förutsättningar. Klimatanpassning och krisberedskap måste stärkas i hela landet. Genom att stärka lokala möjligheter att trygga invånarnas försörjning och välfärd ökar samhällets motståndskraft mot kriser.

Allt fler människor har under de senaste åren engagerat sig för att få till stånd en snabb, rättvis och kraftfull klimatomställning. Vi som står bakom detta upprop är partipolitiskt oberoende klimatgrupper eller föreningar som finns på lokal nivå runt om i Sverige.

Den 11 september 2022 går Sverige till val. Klimat, miljö och omställning behöver vara centrala frågor för politiker och väljare att ta ställning i valet - och i de viktiga beslut som krävs när valresultatet är klart. Kommunernas klimatarbete måste intensifieras under den kommande mandatperioden för att omställningen ska kunna ske i tid och föra med sig ett värdigt och fungerande liv för varje invånare.

Vi kräver att landets alla kommuner:

Antar klimatifärdplaner med koldioxidbudget som håller sig inom Parisavtalets klimatmål

Fortfarande är det endast en del av landets kommuner som har börjat arbeta med en koldioxidbudget. Den synliggör hur stora årliga utsläppsminskningar som behöver åstadkommas för att rättvist bidra till att Parisavtalets klimatmål uppnås. Samtliga kommuner bör ha klimatifärdplaner med koldioxidbudgetering kopplad till konkreta åtgärder och årliga uppföljningar. Koldioxidbudgeten behöver integreras i all planering och kommuniceras med medborgarna.

Mobiliserar och gör sina medborgare delaktiga i klimatomställningen

Klimatomställningen kommer att förändra vardagslivet. Många av förändringarna blir till det bättre, men det finns en oro inför hur framtiden blir. Därför är det viktigt att alla medborgare får kunskap och blir delaktiga i det som sker. Kommunerna bör visa ledarskap genom aktiv och bred folkbildning. Medborgardialoger och råd behöver användas systematiskt för att diskutera och förankra planeringen. Alla kommuner bör ha former för att behandla medborgarförslag och medborgarinitiativ. Som arbetsgivare bör kommunerna erbjuda gedigen och inspirerande utbildning till samtliga kommunanställda som i sin tur kan bli ambassadörer för omställningen.

Ställer ökade miljö-, klimat-, och hållbarhetskrav i upphandling samt i markanvisningar och exploateringsavtal

All upphandling, samt mark- och exploateringsavtal, behöver förses med tydliga krav på klimat och hållbarhet för att gynna verksamheter som går före i omställningen. Det sänder en tydlig signal till hela näringslivet om vilka prioriteringar som görs.

Planerar bebyggelse och service för att minska bilberoendet samt underlättar för gång-, cykel-, och kollektivtrafik.

All samhällsbyggnad bör ha som riktämne att minska transportbehovet för människor och företag genom att gynna utökad närservice, samordning av transporter och minskad arbetspendling. Samtidigt måste resurssnåla och hälsosamma transportalternativ prioriteras i all planering av infrastruktur.

Verkar för att kollektivtrafiken utvecklas så att den blir ett fullgott alternativ för människor på landsbygden

I samverkan med regionerna behöver kommunerna planera för att kollektivtrafiken gynnas, så att den byggs ut och utvecklas. Det behövs lösningar som möjliggör utökad kollektivt resande också utanför tätorterna. För att stärka kommunernas rådighet behöver samverkan mellan regioner och kommuner utvecklas.

Ökar kollager i skog och mark samt främjar biologisk mångfald

Varje kommun ska främja biologisk mångfald och verka för att skogarna inom kommunen brukas hållbart, att våtmarker restaureras, att kalhyggen undviks och att träprodukter används hållbart och långsiktigt. Grönskande tätorter gör också klimatnytta och bidrar till bättre folkhälsa. För att tydliggöra kommunens bidrag till kollagringen är det viktigt att kommunerna redovisar samt minskar de biogena utsläpp som sker inom kommunen.

Främjar lokal klimatsmart matproduktion, hållbara konsumtionsmönster och cirkulär ekonomi bland medborgare och företag

Kommunen bör stärka den lokala resiliensen genom att underlätta för medborgare och småföretag att utveckla verksamhet för omställning och resursbesparande livsföring. Det kan exempelvis ske genom avtal med lokala matproducenter, främjande av lokal samhällsservice och lokal förnybar energiproduktion, samt tillhandahållande av mark och lokaler.

Vi kräver att regering och riksdag ger kommunerna förutsättningar genom att:

I Sveriges klimatlagstiftning införa lagkrav på kommunernas arbete med att minska utsläppen

På samma sätt som länderna lämnar in sina åtaganden till Parisavtalet, ska kommunerna åläggas att lämna in klimatfärdplaner med koldioxidbudgetar och planerade åtgärder till regeringen med årliga uppföljningar. Idag är det frivilligt för kommunerna att minska på utsläppen. Det håller inte.

Ålägga kommunerna att vid offentlig upphandling samt markanvisning och exploatering ställa klimat-, miljö-, och hållbarhetskrav som villkor.

Idag saknas tydligt lagstöd för kommunen att ställa eller skärpa klimatkrav på exploitörer i samband med markanvisningar. Kommunens planmonopol bör medvetet användas för att styra byggande och infrastruktur till de lösningar som är bäst för klimat och miljö. Den offentliga upphandlingen omsätter hundratals miljarder kronor årligen och är ett viktigt verktyg för att skapa efterfrågan på klimatsmarta produkter och tjänster. All upphandling behöver vara förenlig med internationella och svenska klimatkrav. Kommunerna ska också ges rätt att gå före genom extra tydliga klimatkrav i sin upphandling.

Ge kommunerna ökat finansiellt stöd till omställningsåtgärder

Staten behöver ta ett övergripande ansvar för att kommunerna har ekonomiska resurser till omställningen, genom t ex investeringsstöd, förmånliga lån och återbäring på vinster från naturresurser och energiproduktion inom kommunen.